

Numărul 18.

Oradea-mare 4/7 maiu 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8. pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Despre efectul artei.

Discurs rostit cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, în Bistrița la 7 septembrie 1902.

(Urmare.)

Plăcerea estetică mai superioară rezultă, după Spencer, din un fel de joc al simțirei și al operațiunilor mai înalte sufletești, fără ca acel joc să stea în nemijlocită referință cu interesele vieții. Cu cât acest joc e mai liber de acestea, cu cât adecă e mai altruist, cu atât plăcerea estetică e mai mare.¹

Nu departe de aceasta explicațiune stă explicația plăcerii estetice prin școala fiziologică-psihologică a lui Bain, Helmholtz, Wundt și Fechner.

După Fechner, care este unul dintre cei mai însemnați reprezentanți ai esteticei asociaționiste, plăcerea estetică este cauzată de doi factori: a, factorul direct, care constă în obiectul impresiunător, în forma, proporțiunea și armonia părților, a colorilor lui etc. și b, factorul asociativ, care constă din elementele psihice, ce se asociază cu senzațiunile provocate prin factorul direct. — Plăcerea estetică ce o simțim privind o portocală, după Fechner e cauzată: a, de percepțiunea esternă despre forma, culoarea și peste tot însușirile portocalei; și b, de ideile și simțămintele, cari se reproduc și asociază în sufletul nostru cu ideea sensuală despre portocală. Atari idei pot fi: despre gustul, mirosul portocalei, despre patria ei, despre clima Italiei, ca a unei țări romantice și plăcute, etc. Cumcă plăcerea estetică e cauzată intru adevăr de doi factori, Fechner dovedește prin exemple luate din experiența de toate zilele: culoarea roșă ne place, un măr roș ne place, fața roșă (rumenă) a unui copil ne place; — dar un nas roș nu ne place, pentru că în casul acesta fac-

Salutarea primăverii.

¹ Cf. Jánosi Béla. Aest. tört. III pag. 511—513.

torul asociativ, adică idea, că nasul acela e al unui bețiv, împedecă producerea plăcerii estetice.¹

După *W. Wundt*, elementele plăcerii estetice avem să le căutăm: a, în tonul senzațiilor, adică în plăcerea care însoțește senzațiile și care provine de la intensitatea și calitatea impresiunii; b, în simțămintele senzuale, ce însoțesc procesele fiziologice din organismul nostru; c, în stările subiective, sau simțămintele ce rezultă din modul de asociere al senzațiilor și ideilor; și d, în simțămintele ce rezultă din procesele de apărperțiune, cum sînt: simțămintele adevărului, cele morale, religioase, precum și cele estetice superioare, cari conțin elemente din toate celelalte.

Iată dară din câte elemente constă plăcerea estetică după *Wundt*, cari numai atunci pot forma adevărată plăcere estetică, dacă ideile și simțămintele provocate prin impresiunea frumosului se reproduc, și formează în mod liber, spontan și neîmpedecut și dacă nu se referesc direct la interesele, năsuințele și dorințele vieții individuale.

După toate acestea, vom resuma cerințele plăcerii estetice în următoarele: ea trebuie să ne rădice de-asupra intereselor egoiste de dorință individuală; ea trebuie să fie înălțătoare de inimă, desinteresată, altruistă și simpatică.

2. Efectul artei în sufletul nostru are asemănare cu fenomenul ce se produce la suprafața unei ape stătătoare, când aruncăm ceva, d. e. o peatră mai mică, în ea.

Anume, dacă aruncăm o peatră mai mică în o apă stătătoare, vedem că se formează imediat niște unde circulare, cari se lărgesc și selătesc, se înmulțesc și repetază, se răsfrâng și se contopesc una într'alta, formând un frumos joc de unde crește circulare; — un fenomen analog se petrece și în sufletul nostru la impresiunea unei opere de artă: și în sufletul nostru se formează, — ca să zic așa — un fel de unde de simțiri plăcute, de idei, întipuirii și simțăminte, cari cresc și decesc, se înmulțesc și repetază, se răsfrâng și se transfoarmă în un mod neforțat, ușor, undulativ, jucător și liber de ori ce griji și reflexiuni la interesele egoiste ale vieții. Acest joc ușor, undulativ al simțămintelor, al cugetării și fantasiei noastre rădicate în o lume senină, abstrasă de la grijirile și dorințele egoiste ale vieții, care joc e provocat prin vre-un product de artă, este ceea ce numim: plăcere estetică.

Dar bine trebuie să distingem:

Dacă aruncăm în apa stătătoare o peatră mare ori o bărnă, atunci vedem că apa suferă o sguuire, o perturbațiune mare: ea sare în toate părțile, se tulbură, spumegă, clocotește, iar fenomenul frumos al undelor crește circulare produs la aruncarea unei mici petri în acea apă stătătoare — acum nu se produce. Un fenomen analog se petrece în ființa noastră, când de-odată sîntem impresionați de un fenomen sau putere naturală extraordinară, grozavă, înspăimântătoare. Efectul teribilului sau al înspăimântătorului natural în ființa noastră este analog cu perturbațiunea apei stătătoare, în care am aruncat un bolovan mare sau o bărnă. Precum la apa tulburată și răscolită din adâncul ei nu poate fi vorbă de fenomenul plăcut al undelor crește circulare, —

¹ Veđi *Joh. Ziegler*: Das Associationsprincip in der Aesthetik, eine Studie zur Philosophie des Schönen, Leipzig 1900; pag. 20 sq.

tot astfel la impresiunea teribilului din natură nu poate fi vorbă de plăcere estetică. Pentru ca o apă stătătoare să presinte la suprafața sa unde crește circulare, se cere ca echilibrul ei să fie tulburat numai până la un anumit grad prin o peatră mai mică.

Arta este aceasta petricică, care poate produce plăcutul joc de unde, numit plăcere estetică.

Să facem o nouă asemănare!

Dacă aruncăm pe suprafața apei stătătoare o frunză ori o scândură lungă și lată, fenomenul frumos al undelor crește circulare nu se produce, pentru că frunza e prea ușoară și rămâne numai la suprafață, iar scândura e prea lată și prea lungă, ca să poată produce unde circulare plăcute și afară de aceea și ea rămâne la suprafață. Astfel stă lucrul și cu influința artei: impresiunea ei de o parte nu e ertat să rămână numai la suprafață, ea trebuie să pătrundă în fundul inimei noastre, iar de altă parte nu e permis să sguide prea tare să „spargă“ inima, precum sparge suprafața apei o stâncă, ce se precipită cu putere.

Prin urmare impresiunea artei trebuie să pătrundă până în fundul inimei noastre, dar să nu o sguide prea violent.

Cu cât obiectul aruncat în apa stătătoare e mai mic la volum, dar mai greu, cu atât undele circulare sînt mai frumoase. Tot astfel și ilusia estetică e simțită ca o plăcere cu atât mai mare și mai înălțătoare, cu cât elementul impresionător e mai condensat și mai adânc pătrundător, cu cât adică arta se folosește de mai puțin material sensibilizator (fie acela: vorbe ori tonuri, colorii ori materii brută) pentru producerea efectului intenționat.

De aici urmează o cerință capitală a artei: de a arăta adică obiectele sale nu amănunțit, de a nu ne ocupă imaginațiunea dându-ne amănunte netrebuințoase; ea trebuie să ne spuie cât se poate de puțin, ca noi să fim siliți să formăm și să scoatem din noi cât se poate de mult; ea trebuie să ne arete numai caracterul predominant al lucrurilor și fenomenelor; ea are să ne arete obiectele sale numai așa precum se pot zări la lumina unui fulger surprindend în acest moment numai trăsătura sau trăsăturile mai caracteristice, mai izbitoare în ochi.

Enumărarea tuturor însușirilor obiectelor este în artă o greșală mare, care strică efectul artei, precum o scândură lungă și lată aruncată în apă stătătoare, tulbură numai echilibrul apei fără a putea produce încreștirea de unde circulare mișcătoare. „Secretul de a fi neplăcut în scriere, este de a spune tot“, a zis cu multă dreptate *Voltaire* iar *Bonghi*: „Nici o poezie nu e mare, dacă simțământul și cugetarea ce ea produce, n'au o undă mult mai bogată decât simțământul și cugetarea ce ea exprimă“¹ *Betrânul Hesiod* a exclamat cu drept cuvânt: „Nebunii nu știu cu cât jumătatea prețuește mai mult ca totul!“

Oare putut-ar fi *Homer* să ne facă o ilusiune mai bogată, încât să ni se reproducă mai multe idei despre o frumseță ideală, minunată, precum a trebuit să fie *Helena* cauza resbelului troian, dacă ar fi descris amănunțit figura *Helenei* cu toate însușirile ei? De sigur nu, și de aceea cu un adevărat simț artistic *Betrânul* rege al poezilor iată cum ni-o presintă în câteva cuvinte, lăsând apoi să ni-o întipuiim

¹ Veđi la *M. Străjan*, Chest. literare, principiul artei, în bibl. de popul. nr. XXXVI pag. 35.

cum vom putea mai frumoasă: *Betrâniș din Troja* vădend odată pe *Helena*, s'aũ întors unul cătră altul și aũ zis: „Nu e de mirat, că *Trojenii* și *Acheii* sufer de atâta timp necasuri pentru o astfel de femeie; grozav seamănă la chip cu nemuritoarele zeițe!”

3. Din cele premerse rezultă, cumcă plăcerea estetică atěrnă în prima linie de la jocul spontan undulativ și neconturbat de reflexii egoiste al undelor, adecă al simțemintelor, ideilor și întipuirilor ce se produc în sufletul nostru la impresiunea operelor de artă în mod liber ca o rezonanță psihică mult măi amplă și măi abundantă decăt elementul impresionător. Acest joc-rezonanță s'ar putea asemăna cu vibrarea coardelor unui pian, care astfel ar fi construit, încât după atingerea unei singure clape toate coardele lui s'ar pune în vibraie într'un melodios acord afară de o singură coardă, pe care — să me iertați să o numesc: *coarda egoismului*.

Dacă aceasta coardă a intereselor egoiste, a grijilor și dorințelor zilnice ale vieții în decursul jocului-rezonanță al undelor psihice nu vibrează, atunci rezultă pentru noi ceea ce e măi însemnat ca element al plăcerii estetice: *înălțarea sufletului nostru, adecă a gândirilor, simțemintelor și a fantasiei noastre în o lume înaltă, ideală, senină și jucătoare, în o lume ridicată peste grijile, interesele și preocupățiunile egoiste ale vieții*. Și tocmai când sufletul se înalță în aceasta lume senină a artei, el totodată se și ușurează barem pentru moment de povara grijilor zilnice și a intereselor egoiste.

Deci *înălțarea și ușurarea sufletului nostru este esența plăcerii estetice*.

În al doilea rënd atěrnă plăcerea estetică de la calitatea saũ conținutul specific al undelor, ce se produc în sufletul nostru în urma impresiunii operelor de artă.

Din calitatea saũ conținutul specific al acestor unde (saũ al iluziei estetice) rezultă *elementele secundare* ale efectului produselor de artă.

Undele acestea pot constă din idei, întipuirii, referitoare la adevăr, bun și frumos și pot constă din simțeminte și năzuințe, ce staũ în nex cu ideile despre adevăr, bun și frumos.

Dacă *ideile și simțemintele adevărului* ca elemente în iluziunea estetică ocupă loc de frunte, produsul de artă respectiv poate și instrudă, adecă poate și împărtăși cunoștințe; dacă *ideile morale și religioase*, precum și *simțemintele ce staũ în nex cu acestea*, formează o parte însemnată a iluziei estetice provocate de un produs de artă, atunci acesta poate să înflințeze asupra sufletului nostru și în *direcțiune morală*; în tot casul inse, fiind că elementul pur estetic, adecă ideile și simțemintele ce se rapoartă exclusiv la frumos, trebuie să fie preponderant saũ cel puțin în mare măsură reprezentat în ori ce operă de artă, arta totdauna trebuie să delecteze saũ distrağă.

Iată dară am ajuns să statorim, cumcă adevăratele produse de artă totdauna ne înalță și ușurează și delectează sufletul și că amăsurat calității saũ conținutului ideilor și simțemintelor ce formează iluziunea estetică, produsele de artă pot să ne instrueze și pot să ne moralizeze.

(Va urmă.)

Ioan Păcurariu.

Gabriele d'Annunzio.*

P r e u m b l a r e a .

Nu me iubiți, nu ve iubesc și totuș este
Între noi doi ceva nespuse de blând și drag
De erî: ceva asă neînțeles și vag
Ce-acoperiă din trista vieților poveste
Puțin și pare că 'n trecut o depărtează.

Da, erî, părea că totul mi se depărtează
În minte când vorbiam cu voi, când v'ascultam,
Și 'n liniștitul mării latin urmăriam
Cum albi ca lâna aburii se 'nfrizează
În nori pe-a cerului albastră întinsoare.

Oare-mă puseseti voi, albastra întinsoare,
Saũ marea, liniștea în suflet și în gând?
Aproape me uitasem însumi, ca nici când.
Doar alurii cei albi ca lâna... crini în floare...
Vedenii albe 'n cereuri, pe întinsul mării...

Ce lenes se spârgea de țerm clatinul mării!
De-odată 'ncetenărați pasul. Cât eră
De lenes și ușor! Sufletu-mi urmăriă
A pasului cadență, calmul legănării
De val, cuvântul vostru, sbuciumul din minte?...

Și totuș pare că n'aveam nimic în minte.
Nimic în gând. Simțiam numai. Ați fost vre-o dată
Cândva, convalescentă în vre-un înourat
April? Așă-i că nu-i pe lume să alinte
Nimic măi mult, că nu sânt clipe măi suave?

Trăiam într'una din acele cilipi suave?
Și totuș șcim: nu me iubiți, nu ve iubesc.
Și totuș, când vorbesc cu voi, nu ve numesc
Pe nume. O! al vostru nume-i ca un Ave;
Un nume care pare un balsam în gură.

Când spuneți vre-un cuvânt, eũ nu privesc la gură
Ce spune, saũ privesc furis, câte puțin.
Ascult, pricep, rěspund. Obrazul vostru fin
Nu șcie-a tremură de-a mânilor strinsură,
A voastră mână nu șcie să s'ofere.

Nimic din voi, nimic nu poate să s'ofere.
Și totuș nu ve cer nimic, n'aștept nimic
Decăt surisul vostru slab și mic,
Al aceluși ce, învins, se teme de cădere...
O! nu! Erați de sigur foarte obosiți.

Erați, fără 'ndoială, erî, prea obosiți,
Încât v'aũ și scăpat chiar florile din mâni.
Nu este-adevărât că v'aũ scăpat din mâni
Chiar trandafirî cât erați de obosiți,
Nu este-așă? Astfel ve vėd de-atnnci 'nainte.

Și faceți ca să ve măi vėd astfel 'nainte
O dată încă, numai încă-o dată doar!
Și poate... Nu. Surideți. Vorbă însedar
E-aceasta. Mie, doamnă, voi imi stați 'nainte
Ca o grădină 'nchisă pentru vecinicie.

* La Promenada din „Poema Paradiziaco”. Ed. Trèves. Milano, 1897.

*Cu o grădină 'nchisă pentru vecinicie,
In care nimeni nici-odată n'a pëtruns.
Din pajistele-î înflorite într'ascuns
Dumnezeiasca parfumare ce adie
Ucide 'n ori-ce suflet ori și ce dorință.*

*Al vostru suflet nu mai are-altă dorință
Decât un trist etern, egal si pururi viu.
Durerea voastră nesfêrșită eă o știu;
Durerea-aceasta cu mai multă năzuință
M'atrage decât gura voastră, decât përul*

*Acela lung și luciū al vostru, decât përul
Acela brun ca brunul vestedelor foi,
Dar viu cum sânt incolăcite și moi
Vipere-ale Gorgonei, plin de adevërul
Adâncelor și firoaselor mistere.*

*Pe mine nu me vor robi aste mistere.
Se zice că în crescet, voi, ați fi purtând
Intr'un mănunchiu de për, ascunsă și ardënd,
O flacără: ascunsă de-ori și ce vedere.
Așă e? Cuget doar și-o vëd cum scânteiază.*

*Imi pare că o vëd cum straniă scânteiază,
Ca pe un semn fatal. — O! oare ce pasiuni
Ar arde flacăra aceea? — Ce cumuni
Ale pământului acesta 'ntunecează
Unicul și ascunsul semn? Sântefi Aleasa.*

*Voī, care treceți aci jos, sântefi Aleasa.
Și treceți pe pământ! Cine-a ndrăsnit
Să ve apropie? Aū cine v'a oprit?
Vasemuiți cu pururi alba și lucioasa
Spadă, ne 'nsăngerată înse nici-odată...*

*Unde-am ajuns! de ce acum ca nici-odată...
Ve spun aceste lucruri toate? O, iertați
Pe cel care trăește 'n vis. Iertați, Iertați!
De-apusul soarelui e bolta 'nflăcărata,
E numai cântec și parfum pe-albastra mare.*

*Priviți: s'ar zice că e-aceeaș mare
De eri. Priviți: s'ar zice că e un alt cer chiar.
Lănoșii aburi, crini 'n floare, cum apar
Vedenii albe 'n ceruri și pe 'ntinsa mare:
Acestea-s mai aproape sufletelor noastre*

*Atât de obosite. Sufletelor noastre
Ar fi de-ajuns dulceața unui vis perdut;
Am căutā numai un trist egal, tăcut
Și vecinic. Aibă cerurile lui albastre
Umbrite ca și eri, April, în multe rënduri,*

*Și marea calmă ca și eri, în multe rënduri,
Ca să putem străbate țermii liniștiți,
Sau pe sub pomi să dăm aripi, tănuiți,
La șoapte și la vise și la câte gânduri...
— O! voi cu numele pe care nu-l șoptesc! —*

Căci voi nu me iubiți și eu nu ve iubesc.

Tradus de

Alesandrescu-Dorna.

Almeiuna.

(Roman din orient.)

(Urmare.)

Vă rog să me scusați, doamnă, că me găsiți în-
că în pat; eram sbuciumat de aseară și m'am
simțit cam reu încât n'am putut să me scol până
acum. Dar ce fel? v'ați schimbat așă repede portul
încât mi-a fost cu neputință să ve recunosc de la
distanță.

— Împreună cu portul, pe care de altmintrele
l-am adoptat de mult, m'am hotărit să schimb și pe
Mahomet pentru Isus Hristos.

Pandu remase uimit; i zise:

— Ce vreți să zici, Almeiuna?

Ea băgă de seamă că Pandu se apropie cu un
pas de dënșă, — de vreme ce i pronunță pentru
prima oară numele. — Familiaritatea aceasta a lui
o vrăjise...

— Voi să zic că de mâne incolo voiū deveni
a doua a ta soră... Ori poate nu-ți este cu drept
dragă, Paule?!... N'ai vrea tu să ai încă o soră?...

— Mai e vorbă că aș vrea...

— Dulcele meu frățior... cât a trebuit să su-
feri aseară din cauza mea — o cadină — care me-
ritam, firește, disprețul tei...

— Prea aspru te judeci, Almeiuna.

— O nu... dragă Paule, imi inchipuiesc cât a
trebuit să sufere și ai tei...

Pandu tresări. — Prezența Almeiunei pe care
o dorise în timpul insomniei, vorba ei fermecătoare,
elanul iubirei sale ce începuse să o simtă Paul —
toate aceste îl făcuse să dea uitării lumea, pe mamă-
sa și pe Fani, cari urmau să se inapoeze acasă în
tot casul la timpul prânzului.

Dar cum Almeiuna i aminti de ele, el se gândi:
ce vor zice oare, vëdënd o tineră necunoscută la că-
pëtëul lui?

— Doamnă, schimbă el tonul și cu oare-care
receală; de ce te-ai ostenit până la mine, de ce?
Nu trebuiă.

Almeiuna își apăsă mâinile pe inimă.

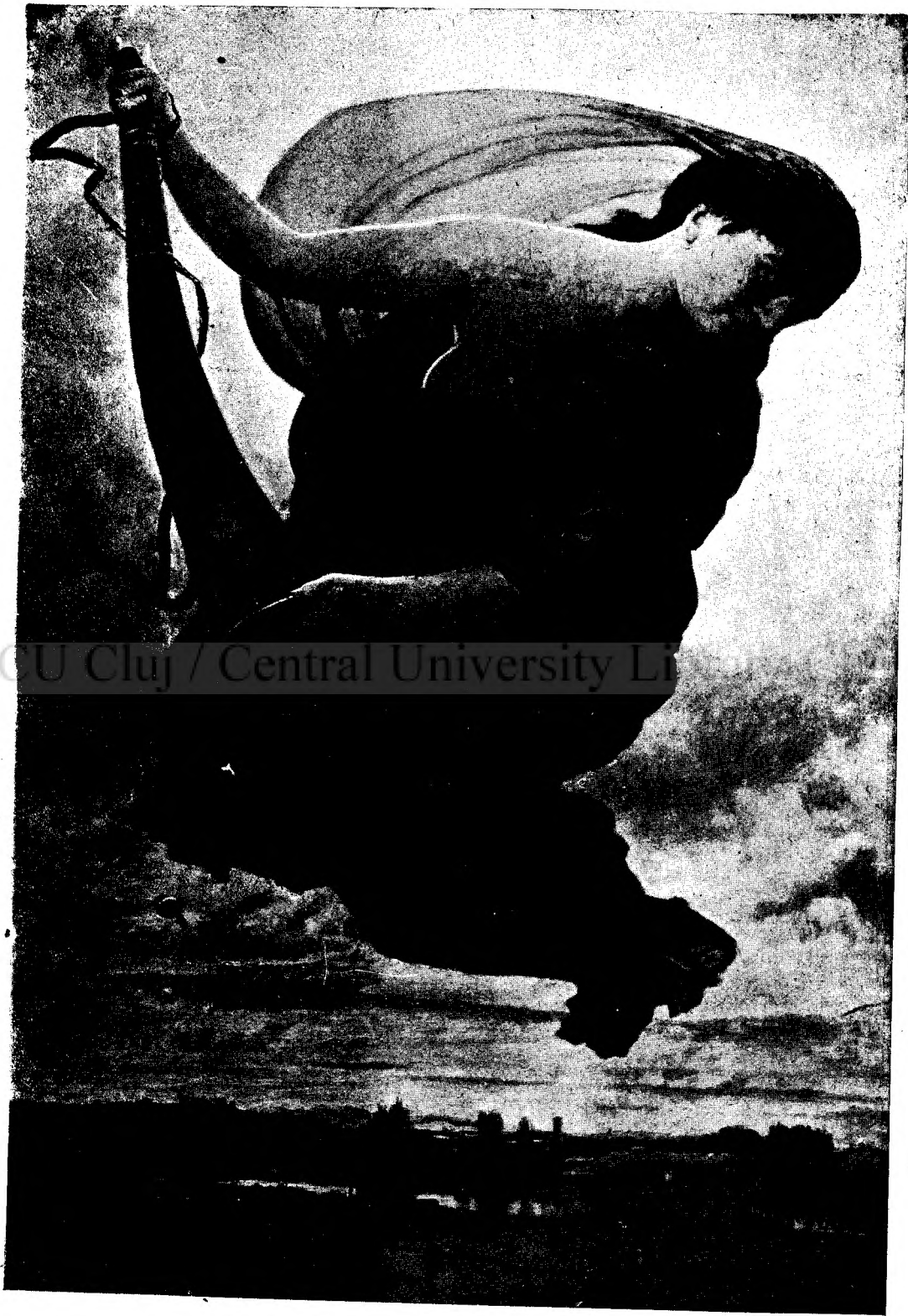
Cuvintele lui le înțelese așă de bine...

— Te temi de prezența mea față de mama și
sorioara dtale. Rămâi liniștit, Paule; le voiū arătā
că interesul ce-l port pentru tine, me aduce să te
vëd; le voiū spune că sânt chiar de pe acum creș-
tină, că întemplarea a făcut aseară să te serveș cu
felinar, și că am venit condusă de o iubire crești-
nească, să me conving de nu ți s'a întemplat vre-un
reu pe care să-l curm. — Iată ce aș avea de spus
ființelor cari-mi sânt tot atât de scumpe ca și ție.

— Dar ar fi mai nemerit, dacă le-aș pregăti
de mai nainte de amiciția și interesul dtale — în-
cheie Pandu cu delicateță.

— Dorești așă, fie; me duc; dar înainte de a
plecă, trebuie să șei Paule, că de mâne incolo me
voiū numi Magdalena — aceea care a inșoțit pe Isus
până la locul supliciului și a intervenit către sutaș
să-i ofere corpul lui divin; am venit să te anunț că
din momentul ce m'ai părăsit, m'am hotărit să pri-
mesc botezul.

Acum chiar vin de la sf. episcopie, unde mi-am
format cererea, iar mâne voiū fi trecută în rëndu-
rile credincioșilor lui Isus. Dar imi promiți tu Paule,
că nu te vei mai ferii de mine, cum ai făcut-o aseară?

N o a p t e a.

Tabloul lui A. Böcklin. Din galeria de tablouri a lui G. Henneberg in Zürich.

„Că inima ta se va înduoşă de suferinţele unei Mahomedane, care îşi schimbă religia pentru iubirea ta; şi mâne vei iubi pe Magdalena.

Almeiuna plângea. Pandu nu-şi putu reţinea nici el lacrimile.

— Dar tu de ce plângi, suflete drag? reluă Almeiuna ştergându-î lacrimile cu batista ei.

— Me tem de Dzeu, zise el suspinând.

— Dzeu veghează de asupra acelora cari se iubesc.

„Paule, o... nu te gândi astfel! Iubirea sădită în inima noastră e ênsuş Dumnezeu, care trăeşce în noi...

„Nu te teme, dragul meu, încheiă dênşa, apropiindu-se de el cu dragoste şi neteşindu-î pèrul.

Pandu se infioră.

Almeiuna se uită în ochii-î cu atâta dragoste încât el începù să simtă prin inimă ceva necunoscut lui până acum, o tremurare de nervi, apoi o dorinţă vagă — care-l făcea să se alipească de Almeiuna precum un magnet e atras de alt magnet. Îşi uită şi de biserică şi de predicile morale ale părintelui Faverial; i se părù că acum în clipa aceasta se născuse şi că simte altfel de cum a simţit până acum. Ar fi vrut să-î spue să se apropie mai mult de el; să-l sărute; să-l stringă în braţe, să o stringă şi el, dar nu se pricepea de loc ce trebuia să-î spuie şi să uită la ea cu ochi cercetători...

Almeiuna simţindu-î starea sufletească, întinse braţele pe umerii lui şi îngână dulce de tot:

— Paule dragă, nu este aşă că şi tu me iubeşci? În ochii tei citesc eu ceea ce nu îndrăzneşci să-mi mărturiseşci.

El se roşi ca trandafirul înflorit şi plecà ochii în jos.

Almeiuna în tăcerea aceasta afirmativă, îşi apropià buzele ei de gura lui.

Pandu îşi perdù cumpètul.

Almeiuna îl sărută cu focul ce o mistuise un an întreg, se uită în ochii lui umedi şi iar îl sărută.

Atunci privi şi Pandu în ochii ei ucigători de frumoşi şi tocmai acum prindea el de veste ce străluciri aî şi fără să-î dea seama, i acoperi de sărutări.

— Nu e nici un păcat, Almeiuna, de ceea ce facem noi acum?

— Nu e, dragă, nu; de altfel, dacă n'ar esista în lume iubiri de felul aceleia care ne uneşce pe noi, totul ar trebui să sfêrşescă.

— Aşă e, inse astăzi e ziua morţilor, Almeiuna.

— Iubirea noastră trebuie să le facă atât de mult bine...

(Finea va urmá.)

Petru Vulcan.

Monna Vanna.

(Fine.)

Prinzivalli. O, de ar fi cucerit-o iubirea!... Dar ce are a face?... Este a mea, Vanna, o ţin într'ale mele, i ved gîngăşia, i respir viaţa, me îmbet pentru o clipită de o năluire prea frumoasă; o string în prospètatatea ei molatecă, o prind, o desfac şi închid, ca şi când ar trebui să-mi vorbeşci în limba secretă, fermecată a dragostei; o acoper cu sărutări

şi totuş nu ţi-o retragi... Nu eşti supèrată pentru această încercare crudă?...

Vanna. Eû în locul teû, tot astfel aş fi lucrat, poate mai bine, poate mai reû...

Prinzivalli. Dar când te-ai învoit să vii în cortul meu, şcieai că cine sînt eu?

Vanna. Asta nur o şcie nimeni. Veşti ciudate se auşieau despre comandantul armatei duşmane... Pentru unul eraî un moşneag scârbos, pentru altul un prinţ tinèr, de o frumşeţe uimitoare...

Prinzivalli. Dar tatăl lui Guido, el, care me cunoaşce, nu ţi-a spus nimica?...

Vanna. Nu.

Prinzivalli. Nu l-ai întreat?

Vanna. Nu.

Prinzivalli. Şi atunci, când ai eşit în noapte fâr de nici un scut, pentru ca să te dai unui barbar; sângele nu ţi-a stat pe loc, inima nu ţi-a svècnit?...

Vanna. Nu; trebuia să se întemple...

Prinzivalli. Şi când m'ai zărit; nu te ai cutremurat?...

Vanna. Nu-ţi mai aducî aminte?... La început nu vedeam nimic, din cauza legăturii...

Prinzivalli. Da, dar atunci când am dat-o la o parte, Vanna?...

Vanna. Atunci toate s'aû schimbat şi şcieam deja... Dar când m'ai vedut întrând în cortul teû ce plan ai avut?... Ai voit să necinsteşci grozava noastră lipsă până în capèt?...

Prinzivalli. Ha, mai şciù şi eu, ce voiam!... Me simţeam nimicî şi voiam să nimicesc toate...

Şi te uriam din dragoste... Da, aş fi făcut-o, dacă n'ai fi fost tu... Dar orî şi care afară de tine mi-ar fi apărut scârboasă... Tu singură ar fi trebuit să nu mai semeni aceleia, care ai fost... Me cutremur când me gândesc... Un cuvènt, care să fi fost altul decât cuvintele tale, o mişcare, care să nu fi fost a ta, o nimica toată ar fi fost de-ajuns pentru ca să rêscoale mânia şi să întărite bestia... Dar îndată ce te-am zărit, am vedut bine că eră imposibil...

Vanna. Am vedut şi eu şi nu mai aveam frică de tine, căci ne înţelegeam, fără ca să avem trebuinţă de vorbe... E ciudat, dacă me gândesc la asta... Cred, că toate le-aş fi făcut întocmai ca tine dacă aş iubi aşă ca tine... Câte-odată mi-e ca şi când aş fi în locul teû, ca şi când m'ai ascultă şi eu aş rostî tocmăi vorbele tale...

Prinzivalli. Iară eu, Vanna, eu simţîi din prima clipită, că zidul care desparte toate fiinţele, s'a făcut străvedetor şi mi-am inmuat mânilor şi ochii ca într'o apă curată şi le-am recăpètat scăldate în lumină şi pline de credinţă şi fidelitate... Mi s'a părut că s'ar fi schimbat şi oamenii şi că m'am înşelat în ei până în ziua de astăzi... Înainte de toate mi s'a părut că eu singur m'am schimbat, că aş fi scăpat de o osândă îndelungată din temniţă. Porţile săriră la o parte, gratiile fermecară florî şi frunze; cerul atrăgea fiecare stelută şi aerul curat de dimineată curgea în sufletul meu şi-mi scăldă viaţa...

Vanna. Şi eu m'am schimbat... Me miram că pot să vorbesc cu tine aşă, precum am vorbit de la început... Altcum sînt foarte tăcută... Nici odată n'am vorbit astfel cu un om, afară de Marco, de tatăl lui Guido... Şi chiar la dènsul e altceva... El are şi miî de visuri, cari îl ţin încordat, iară noi am vorbit numai de vre-o trei, patru ori... În privirea celorlalţi zace totdeauna o poftă, care te opreşce să le

spui că-i lubeșei și că ai vrea să știi ce zace în inimile lor... Și chiar în ochii tei se ceteșce o poftă, dar e de alt soi, ea nu me supără și nu me înspăimântă... Îndată am simțit că te-am cunoscut și totuș nu mi-am adus aminte să te fi vădut vre-odată...

Prinzivalli. M'ai fi putut iubi, dacă steaua mea nenorocoasă nu m'ar fi readus prea târziu?

Vanna. Dacă ți-aș putea spune, că te-aș fi putut iubi, n'ar însemna aceea că te iubesc deja, Gianello? Și știi atât de bine ca și mine, că nu se poate... Dar noi povestim aici ca și când am fi pe o insulă pustie... De aș fi singură, n'aș avea nimic împotriva... Dar uităm cu totul, cât suferă un al treilea, cât timp noi ne desfătăm cu amintiri... Când am părăsit Pisa, cât pătimaș, cum i tremură glasul, cât de palid eră... N'am timp de pierdut!... Zorile dimineții trebuie să fie aproape și vreați să știți... Dar aud pași... Se târeșce cineva pe lângă cort și singură întemplantarea are mai multă inimă decât noi. — Șoptesc la intrare... Auđi, auđi... Ce-i asta?...

Scena IV.

Cei de mai înainte. Vedio.

(Se aud șoapte și pași repeđi împregiurul cortului, apoi strigă glasul lui Vedio de afară.)

Vedio (afară.) Stăpâne!...

Prinzivalli. E secretarul meu... Vino înăuntru!... Ce este?...

Vedio (la ușa cortului.) Am venit într'o fugă... Fugi, stăpâne!... E timpul suprem... Messer Maladura, al doilea comisar al Florenței...

Prinzivalli. El eră în Bibbiena...

Vedio. Iarăș a venit... Vine cu șase sute de oameni... Sunt florentini... Î-am vădut în marș... Lagărul e în ferbere... El aduce porunci... Ve de clară de trădător... Caută pe Trivulzio... Me tem, că-l găseșce înainte de ce Măria Sa...

Prinzivalli. Vino, Vanna...

Vanna. Unde?...

Prinzivalli. Vedio te va duce dimpreună cu doi oameni siguri la Pisa...

Vanna. Iară tu, ce se va alege de tine?...

Prinzivalli. Nu știi; dar ce are a face? Lumea e destul de mică pentru ca să-mi dea un loc de scăpare...

Vedio. Oh, stăpâne, bagă de seamă... Aū ocupat întreg ținutul giur împregiurul orașului și Toscana întreagă băjbăe de spioni!...

Vanna. Vino la Pisa.

Prinzivalli. Cu tine?...

Vanna. Da.

Prinzivalli. Nu pot...

Vanna. Numai pentru câteva zile... Astfel scapi de primele persecuțiuni...

Prinzivalli. Ce va face bărbatul teū?...

Vanna. El știe tot atât de bine ca și tine, ce datoreșce el unui oaspe...

Prinzivalli. Îți va crede, dacă i-o vei spune?...

Vanna. Da. — Dacă nu mi-ar crede... Dar asta nu se poate. — Vino...

Prinzivalli. Nu.

Vanna. Pentru ce nu? — Ce te temi?...

Prinzivalli. Mi-e teamă numai de tine...

Vanna. Pentru mine e acelaș pericolul, sau sunt singură, sau sunt cu tine. — Numai tu ești

acuma în pericol. — Ai scăpat Pisa, se cade acuma ca ea să te scape... Vii sub scutul meu, stai eu bună pentru tine...

Prinzivalli. Vreați să te petrec...

Vanna. Aceasta este dovada cea mai bună a dragostei tale... Vino...

Prinzivalli. Și rana ta?...

Vanna. A ta este mult mai grea...

Prinzivalli. Fii pe pace... Nu este cea dintâi... Dar a ta... Ca și când sângele... (Gearcă să dea la o parte mantaua.)

Vanna (cădendu-i în brațe și înfășorându-se și mai tare în manta.) Nu... nu, Gianello... Nu mai sântem dușmani... — Mi-e frig...

Prinzivalli. Vai, am uitat că ești dată aproape goală nopții și frigului; și sânt barbarul care a voit-o aceasta... — Aici, în lățile acestea mari zac adunate pentru tine prădile de răboi... Aici sânt vestimente cu aur, mantale din brocat...

Vanna (apucă un vël și se înveleșce.) Nu, numai vëlul acesta... Vreați să te scap... Vino, deschide cortul...

(Prinzivalli se apropie cu Vanna de intrarea cortului, ridică cutele perdelei și o dă cu totul la o parte. Larmă surdă, întreruptă de sunet îndepărtat și însuflețit de clopot, care străbate de-odată prin tăcerea nopții. Prin deschidătura de la cort făcută de vânt se observă orașul Pisa iluminat, plin de focuri de bucurie, cari aruncă un reflex mare pe cerul încă întunecat.)

Prinzivalli. Vanna! Vanna!... Uite!...

Vanna. Ce-i asta, Gianello?... — Vai, acuma înțeleg și eu!... Sânt focurile de bucurie, pe cari le-au aprins ca să-ți serbătorească fapta... Zidurile roșesc de reflexul lor, șanturile sânt o flacăară, Campanillul arde ca o faclă de bucurie... Toate turnurile strălucesc cătră stele!... Strădile fac cărări de lumină pe firmament!... Le cunosc mersul, le urmăresc în azur, ca astă dimineață pe strade!... Asta e Piazza și domul de serbătoare, acolo formează Campo-santo o insulă de umbră... Ca și când viața, pe care eră să o pierdem, s'ar reîntoarce în grabă mare, isbuoneșce în flăcări pe vârful turnului, străbate prin pietrii, isvoreșce din ziduri, potopeșce câmpurile și ne vine înainte pentru ca să ne recheme!... Auđi! Auđi... N'auđi strigătele și delirul fără de margini, care creșce ca și când marea ar rupe zăgazurile Pisei? Și clopotele, cari sună ca în zi de nuntă? Ah, sânt prea mulțămită, de doue ori prea mulțămită de norocul care am să i-l mulțămesc aceleia, care me iubeșce mai presus de toate!... Vino, Gianello. (I dă o sărutare pe frunte.) — Primeșce singurul sărut, pe care ți-l pot da...

Prinzivalli. Oh, Giovanna!... Este cel frumos, pe care l-a sperat dragostea!... — Dar ce-i cu tine? ... Te clătini și genunchii ți se pleacă... Vino, razimă-te de mine; pune-ți brațul după gâtul meu...

Vanna. Nu-i nimic. Îți urmez... Am fost orbită... Am încredut puterii femeieșci prea multe... Sprijine-me, du-me, ca nimica să nu-mi oprească pașii mei fericiți... — Vai, cât de frumoasă e noaptea cu zorile dimineții ce se ivesc!... Vino repede, e timpul suprem... Trebuie să fim acolo înainte de a fi potolit bucuria.

(Ies strins lipiți de-olaltă.)

(Cortina cade.)

Cărți noue.*

Demetrius: Versuri. Buzeu. 1901.

Autorul care se ascunde sub numele Demetrius este superior sumedeniei de versificatori cari umplu revistele vremelnice cu inspirațiunile lor banale.

Emoții mari nu-l frământă nici pe el. Ideile cari agită societatea modernă nu-l inspiră. Lira lui nu cunoaște decât amorul; acestuia îi dedică aproape toate impresiunile sale.

Dar forma in care se presintă e plăcută, limba ușoară, bucățile scurte, par c'ar fi niște acorduri reslețe.

Iată cum descrie dânsul revederea casei iubitel sale:

Și mă oprii în fața casei...
Ruină-acum, dar templu drag
S-am căutat să ved de-i barem
O urmă 'n praful de pe prag.

Și n'am găsit-o! Praful vremei
S'a așternut de mult, pe veți
S-acum în loc de casa dragei
E adăpost de lilieci.

Și am plecat, plângând în cale-mă,
Gândind la noi, setos de moarte,
Și n'o jeliam eu singur: vântul
Plângea trecând prin geamuri sparte.

Și am plecat plângând în cale-mă,
Evlavios, cucernic, sfânt!
Pe când un plop, în curte, singur,
Gemea cumplit, bătut de vânt.

Afară de amor îl mai atrage natura, căreia îi dedică pasteluri drăguțe.

Nota caracteristică a lirei sale este pesimismo. Începe cu „Visuri de maiu” și numai decât continuă cu „Toamna”. Și de-acî 'ncolo mai tot accente lugubre. Nu cam pricepem motivul. De aceea nici nu ne pare natural, ci forțat. Și nu-l credem când în cele din urmă cântă desperat:

Eu sînt bețiv și ce mai sînt?
Eu sînt poet și vinu-mă place;
La vino cărciumo incoace
Că tot poetul e un sfânt!

Și cu toate că ne-a spus că „e poet și vinu-i place” nu-l credem nici când zice:

Sînt vagabond de strădă,
Culcat prin cafenele,
Prin case părăsite;

* Raporturi presintate Academiei Române în comisiunea de noue a premiilor anuale, în sesiunea generată din anul acesta.

Dar fac și serenadă
În nopțile cu stele
De lună-argintuite...

Nu-l credem, ci îl deplângem. Compătimim talentul, care din înălțimea idealismului, cu care începe volumul, a ajuns la acest sfârșit de aberațiune. De ce a lunecat aici? Pentru că a părăsit terenul pe care se simte sigur, nu mai cântă ceea ce-l șoptește inima, nu mai e sincer, ci născocesc sentimente și situațiuni pe cari nu le profesează. Este fals, iată de ce nu ne convinge, iată de ce ne distugăm.

Dorim să-și reia adevărata pornire, izvorită din inimă. Atunci va putea scrie bucăți, pentru cari va merita aplausele obștei.

*

G. Tutovean: Albastru, poezii. București. 1902.

Titlul ne indică din capul locului, că autorul aparține școalei romantice. Cînd volumul, convingerea noastră se întărește. Toate bucățile ce ni se ofer sînt inspirate de sentimentul romantismului.

Răsfoind aceste pagine, ne impresioară un aer primăvărat; resimțim par că epoca tineretii, cînd totul ne pare frumos și plăcut.

Lira poetului nostru cântă sentimentele unei inimi tinere, care nu este otrăvită de influințele pesimismo, ci ne spune că viața are plăceri și e dulce a trăi.

Sbuclumul seî este o melancolie lină, care nu stârnesce dureri mari, ranele sale se vindecă ușor.

Impresiunea ce o simțim nu ne sgudue, cetim cu liniște bucată după bucată. Fantasia nu este prea bogată, variațiunea nu cam abundează, ideile nu ne prea suprind.

În schimb, autorul are o limbă frumoasă, un gust estetic la compunerea versurilor, o mlădiere dulce în nuanțarea sentimentelor, ceea ce pare a ne spune că de acuma înainte are să scrie operele sale de valoare mai naltă.

Iosif Vulean.

Bărbatul ideal.

La întrebarea: „Care este bărbatul ideal” o doamnă răspunde astfel:

„Mai înteu, definiția idealului și a fericirii sînt lucruri inchipuite, ce nu se pot găsi între muritori. Ideal și realitate, doue antagonisme. Cînd omul e așa de real, cum poate fi și ideal? După Flammarion — ființele ideale există în Marte. Acolo ele trăesc fără ură, fără pasiune, pe cînd noi nu trăim decât contrariu, din ură, invidie, pasiune și chiar crimă. După mine, deci, bărbatul ideal este acela care îți place și-l iubești, fie el chiar un monstru.

„Dragostea nestinsă, flacăra din soare, numai tu dai viață și faci din om un Dumnezeu!” Cînd iubești, nu aștepti răsplată. Divinitatea intrută în blîndul Isus, nu pentru răsplata oamenirei s'a răstignit, ci pentru iubirea neamului omenesc! Și religia, doctrina Mântuitorului, se razimă pe trei virtuți mari: „Credința, nădejdea și dragostea”. „A suferi și a iubi, atîta ne cere Dumnezeu! — a zis marele și mult încercatul Hașdeu în poema sa:

„Așteptând“. Decî, încă odată, conchid că bărbatul ideal este acela care îți place și îl iubești. Din parte-mi n'as cere alta dlor bărbați decît stima și devotamentul lor pentru femei, care înainte de toate a fost mama lor, i-a adus pe lume, îi creșce, îi nutrește, le formează familia, societatea și patria.

„Ar trebui să fie cel mai prețios obiect, căci chiar Dumnezeu, când s'a coborît din cer pe pământ, și-a ales locuința în sinul unei mame, al unei femei!“

Zîna.

LITERATURĂ.

Peneș Curcanul. Celebra legendă a nemuritorului nostru bard național Vasilie Alecsandri, care poartă titlul pus în fruntea acestor rënduri, a inspirat pe doi autori dramatici, dñii V. Leonescu și T. Dușescu-Dușu, de a scrie sub acelaș titlu o dramă resboinică în 4 acte, care tratează istoricul resboiului de neatîrnare de la Plevna și în acesta rolul sergentului legendar și al tovarășilor sei. Piesa a fost reprezentată în mai multe rënduri cu mare succes pe scena Teatrului Național din București, iar acuma a apărut și în carte, ca edițiune populară, cu zece ilustrațiuni originale din vremea resboiului. Scrisă în stil popular, ea ne ofere o prosă neaoșe românească, în care sînt intercalate principalele părți ale legendei, precum și mai multe poesii populare. O lectură foarte plăcută mai cu seamă pentru popor și pentru tinerime. Prețul 2 lei.

Un fragment despre scrierea română de Noa quis — sed quid. Acesta e titlul unei broșuri mici, care a apărut în luna trecută la Brașov, din tipografia A. Mureșianu. Autorul încheie, că cu toată dorința d'a unifică limba, totuș trebuie să ținem cont și de provincialismele condiționate de legislațiunea țerii, de instituțiunile fiecărui stat și de obiceiurile locale, a căror numiri nu se pot schimbă.

La unirea bisericeii românești. Sub acest titlu dl dr. Ștefan Pop din Iezvin a început să publice o scriere polemică. Pân' acuma a apărut partea primă. Costă 1 coronă și portul postal.

Dicționar. A apărut la Brașov în editura librăriei H. Zeidner a doua ediție a următoarei lucrări: Deutsch-Magyarisch-Rumänisches Taschenwörterbuch. Alle drei Theile vereinigt. Magyar-Német-Román Zseb-Szótár. Mind a három rész együtt. Román-German-Maghiar Dicționar portativ. Toate trei părțile împreună. Zusammengestellt von Heinrich Schlandt, Gymnasialprofessor. Prețul 60 fileri. Fiecare parte se vinde și separat cu 20 fileri.

Biblioteca pentru toți (editura librăriei Leon-Alcalay, București) va publică unul din romanele lui Dimitrie Bolintineanu, care a rămas mai necunoscut pînă acum. Este vorba de romanul „Manoil“, una din lucrările cele mai valoroase ale marelui nostru poet, și care a fost publicată pentru întîia-oară în „România Literară“, revistă ce apărea în 1855, la Iași, sub direcțiunea lui Vasile Alecsandri. Romanul „Manoil“, care are aceleași calități literare ca și cunoscutul roman „Elena“ al lui Bolintineanu, va fi cuprins în doué volume ale Bibliotecii pentru toți și va apare în curînd.

„Biblioteca Populară“. Se știe că administrațiua domeniului Coroanei României a înființat de mai mult

timp o Bibliotecă populară în care publică cărțile cu subiecte privitoare la agricultură, la industria casnică, la economia țeranilor și la alte chestiuni de folos obștesc. Prin îngrijirea dñui Ion Kalinderu, scrierile din această bibliotecă se împart gratuit locuitorilor de pe domeniile Coroanei și din alte părți, și aū ajuns astăzi a fi foarte căutate, mai ales la țară, unde sînt foarte mult cetite și consultate de cătră învățători, de cătră preoți și ceialalți săteni știutori de carte. Însemnătatea de care se bucură nu e înse recunoscută numai la noi, ci și în străinătate, care vede în acest mijloc una din căile sigure pe cari se poate ajunge la îmbunătățirea stării morale și materiale a populațiunei rurale. Astfel revista „Zeitschrift für Staats u. Volkwirtschaft“ din Viena scriind despre aceasta întreprindere, o laudă călduros și face elogiul bine meritate dñui I. Kalinderu care a înființat-o.

TEATRU și MUSICĂ.

Distincțiunea dñui Iosif Velcean. Reuniunea română de cîntări din Reșița a distins pe harnicul seū dirigent de Iosif Velcean cu un „Accordionett“ frumos, în preț de una sută de coroane. Cadoul acesta i s'a predat în 3 maii, fiind adunat tot corul, comitetul și alți prieteni. Predarea s'a făcut prin o cuvîntare ținută de coristul Vasilie Bërnau. Dl Velcean a mulțumit adânc emoționat pentru aceasta distincțiune.

Concert în Sibiiu. La concertul dat la Sibiiu în duminica trecută de societatea catolică a altarului aū cooperat și doué domnișoare române: dșoara Delia Olariu, care a cîntat din gură și dșoara Olivia Bardossy care a cîntat din pian. Ziarul săsesc de acolo „S. D. T.“ face elogiul amîndurora.

Concert și teatru în Sebeșul-săsesc. Reuniunea meseriașilor și comercianților din Sebeșul-săsesc, Andreiana, va da la 3/16 maii concert și teatru în pavilionul de vară. Se vor cîntă și declamă câteva piese, apoi se va jucă „Paragraful 37“ comedie în 2 acte, de Ioan Lupescu.

Concert și teatru în Budinț. Corul vocal al plugarilor români gr. or. din comuna Budinț, comitatul Timiș, a dat a doua zi de Pașci un concert popular, după care a represintat piesa „O sâmbătă norocoasă“ în 4 acte.

Caragiali în ungureșce. Elevii și elevele școalei teatrale a dñui Solymosy Elek, artist bine aprețiat în Teatrul Poporal din Budapesta, vor da la 14 iunie n. după miazăzi la orele 2. în acel teatru (și nu la Teatrul Național, precum s'a scris în unele ziare românești) o reprezentație teatrală, drept esamen de progresul făcut. Vor reprezenta piesa „Năpasta“ de Caragiali, tradusă în ungureșce de dl dr. G. Alexici. Ziarele ungurești anunță, că dl Solymosy vrea să facă cu elevii sei un turneu prin orașele unde locuiesc Români, reprezentând „Năpasta“ (tradusă în ungureșce sub titlul „Ana“) și „O lecție“ comedie de dl Radu D. Rosetti. Luăm act cu plăcere de reprezentarea dramei dñui Caragiale; regretăm înse că se pune în fața publicului unguresc, drept specimen de literatură dramatică românească și comedia dñui Radu D. Rosetti, o lucrare fără valoare, care la București n'a avut nici un succes.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Doi episcopi noi. Ceea ce de atâtea ori s'a prevestit, în sfârșit s'a realizat. Majestatea Sa regele a numit episcop gr. cat. de Oradea-mare pe Pr. SSa dl dr. *Demetriu Radu*, actualul episcop de Lugoj; iar la Lugoj a fost numit episcop Rds dn canonic și prelat papal din Blaș dr. *Vasiliu Hosszu*. Ambele aceste numiri, subscrise la 10 mai în Viena și publicate la 13 mai în ziarul oficial din Budapesta, au fost primite cu mulțumire și bucurie în toate cercurile românești. Pr. SSa episcopul dr. *Demetriu Radu* este așteptat în noua sa diecesă cu entuziasmul cel mai mare, căci escelețele sale calități îl predestină a fi un vrednic urmaș al marilor episcopi *Samuil Vulcan* și *Mihail Pavel*. Iar noul episcop al Lugojului, Pr. SSa dr. *Vasiliu Hosszu*, stimat și iubit de toți, duce în scaunul său felicitările tuturor cari îl cunosc și cari au avut privilegiul a-i apreția talentul, râvna de muncă, cultura înaltă și manierile distinse. Activitatea ambilor are să serie pagine strălucite în istoria bisericești și a culturii naționale. Cu dragă inimă le urăm dar amândurora: La mulți ani!

Instalarea noului episcop gr. or. din Arad se va serba în duminica viitoare, adică la 4/17 mai. Actul instalării se va îndeplini de către protosinectul dr. *E. Roșca*, mandatarul arhiepiscopului și mitropolitului *Ioan Mețianu*. După instalare, Prea Sf. SSa noul episcop *I. I. Papp* va primi felicitările la reședință. La orele 2 va fi prânz la reședință, la care sunt invitați șefii autorităților și deputații sinodali. Seara meșeriașii vor aranja concert și reprezentație teatrală, în Casa Națională, după care tot acolo va fi petrecere cu dans.

Peregrinii români la Roma. La 21 aprilie au plecat din Blaș 46 de peregrini români la Roma sub conducerea canonicului și prelatului papal dr. *Vasiliu Hossu*. Peregrinagiul aranjat de *A. C. Domșa*, redactorul „Unirei” a reușit foarte bine. Societatea, după o călătorie prea interesantă, ținând popasuri la Budapesta, Fiume, Abbazia, Ancona, a sosit la Roma, unde în ziua primă a vizitat orașul; a doua zi, a fost primită de Papa în audiență privată; a treia zi a plecat la Florența, de acolo s'a dus la Venetia, de unde iarăș prin Fiume s'a întors acasă.

Șematismul istoric al diecesei Lugojului. În anul curent 1903 se implinesc 50 de ani de la reactivarea mitropoliei gr. cat. române de Alba-Iulia și Făgăraș, și totodată de la înființarea canonică a dieceselor unite de Gherla și Lugoj. Din incidentul acestui aniversar, precum și în legătură cu jubileul de 200 ani de la unire, va apărea „Șematismul istoric al diecesei Lugojului”. Opul se află deja sub tipar. Introducerea istorică de aproape 200 pagini a scris-o Pr. SSa episcopul dr. *Demetriu Radu*.

Jubileul diecesei Lugojului. Împlinindu-se în anul curent 50 de ani de la înființarea diecesei Lugojului, consistoriul episcopesc a luat hotărârea ca aceasta aniversară jubilară să se serbeze cu solenitate. A dispus ca în ziua sf. Rusalii — patronul diecesei — să se cânte la finea sfintei liturgii în semn de mulțumită, Doxologia cea mare; iar o săptămână mai târziu, Duminica Tuturor Sfinților, care cade la 14 iunie st. n. a. c. serbările jubilară se vor ținea în Lugoj. Spre scopul acesta s'a compus un comitet diecesan mixt din cler și mireni din toate părțile diecesei, sub președința efectivă a reverendisimului

domn canonic *Ioan Boroș*. Programul detaiat al serbărilor se va publica mai târziu. Tot în acelaș timp ambele Reuniuni învățătorești își vor ținea în Lugoj adunarea generală comună.

Fundațiunea mitropolitului Vancea, precum aflăm din „Răvașul” a avut la sfârșitul anului 1902, adică la 10 ani de la moartea mitropolitului, o moșie în Bethlen-Szt-Miklós, care aduce o arândă de 6000 cor. la an și în bani și obligațiuni peste 16.000 cor. În estan s'au împărțit 5000 cor. anume 1000 cor. unor profesori din Blaș, 1000 coroane unor preoți din archidieceșă, 1000 coroane stipendiilor la studenți, 1000 cor. stip. la preparanți și fetețe. Din a 5-a mie $\frac{1}{3}$ se dă meserieșilor, iar $\frac{2}{3}$ se capitalizează. Când fondul special de 16.000 va fi de 20.000 cor. și din interesele lui se vor da ajutoare.

Adunări de învățători. Despărțământul II al Reuniunii învățătorești gr. cat. Mariana din Năsăud s'a întrunit în adunare generală în localul școlii gr. cat. din Ilva-mare la 10 mai n. sub presiul dlui *Silvestru Moldovan*. — Despărțământul Năsăud al reuniunii învățătorești Mariana va ținea adunarea sa generală în localul școlii gr. cat. din Nepos la 17 mai n., sub presiul dlui *Ignatiu Seni*. — Despărțământul Aiud al Reuniunii învățătorilor din archidieceșă Blașului va avea adunarea sa generală de primăvară la 28 mai în Oghișoara. — Despărțământul Cluș al reuniunii învățătorilor gr. cat. din archidieceșă Blașului, a ținut adunarea sa generală în Cluj-Mănăștur la 14 mai.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Eugen Piso* și dsoara *Maria Turcu* s'au logodit în Făgăraș. — Dl *Teodor Boca*, funcționar la societatea de asigurare „Standard” și dsoara *Iulia Kiss* s'au logodit în Cluș.

Șciri personale. Dl *Ioan M. Roștu* avocat, care a condus anul trecut institutul „Luceafărul” din Vêrșet, s'a mutat iarăș la Biserica-albă. — Dl dr. *Tit Mălaiu*, nou avocat, ș-a deschis cancelăria în Biserica-albă. — Dl dr. *Ioan Papp* din Beinș ș-a deschis cancelăria advocațială în Brad.

Femeile de caritate din România. La institutul surorilor de caritate „Regina Elisabeta” din București se țin de câțva timp conferințe pentru instrucțiunea practică a surorilor de caritate în misiunea lor umanitară. Aceste conferințe se urmează de trei ori pe săptămână și se țin de diferiți medici. De curând s'a ținut o nouă conferință, care a fost onorată cu Înalta prezență a reginei, augusta Protecătoare a acestei instituțiuni. Majestatea Sa a fost însoțită de dna *Olga Mavrogeni*, mare doamnă de onoare, și de dna *Zoe Bengescu*, doamnă de onoare. Se află prezente dna *Zoe D. Sturdza*, dna *Ana Sp. Haret*, dnu profesorii *dr. Babeș* și *Marinescu*, dna și dl dr. *Rădulescu*, dna și dl dr. *Țăranu*, precum și mai mulți alți medici. Dl dr. *Elias* a ținut o conferință în care a tratat despre diferitele metode admise în practica medicală de a lua sânge, în cazurile indicate de știință. Într'o espunere clară și sistematică, conferențiarul a vorbit despre cele trei metode ce se întrebuintează, insistând mai ales asupra părții practice a acestei operațiuni.

Avansări în armata comună. La 1 mai, afară de cei înșirați în nr. trecut, au mai fost avansați și

următorii oficeri români: La gradul de locot.-coloneli maiorii Ioan Iovescu în reg. 26 de inf., Ioan Bogdan în reg. 64 de inf., George Popovici în reg. 2 de inf. și Demetriu Ionescu în reg. de divizie 28 de artilerie. La gradul de majori: căpitanii de cl. I Iosif Moga la depoul I de montură. La gradul de căpitanii cl. I.: căpitanii de cl. II.: Dragutin Cioban în reg. 9 divisia 34 de artilerie (statul major); Petru Babău în reg. 43 de infanterie. Căpitanii de cl. II.: locotenentii Ioan Zieamba în reg. 41 de inf., Iuliu Curculea în reg. 3 de vânători, Anton Costa în reg. 9 divisia 17 de artilerie, dr. Adrian Nedelco auditor în reg. 51 de inf., Corneliu Bardoși auditor în reg. 50 de inf. (Brașov.) La gradul de locotenenti: sublocotenentii Ioan Drogli în reg. 61 de inf., Xenofon Roman în reg. 84 de inf., Ioan Finegariu în reg. 14 de inf., Robert Pop în reg. 56 de inf. La gradul de locotenent: locuitorul de oficer Robert Bacca în reg. 51 de inf. Medic de stab: medicul de reg. cl. I. dr. Ioan Sturdza în ministerul de război; medic de regiment cl. II protomedicul dr. Octavian Florea în reg. 65 de inf. Căpitan de comptabilitate cl. I Alexandru Mița în reg. 83 de inf. Accesist militar de comptabilitate: Petru Erimescu în ministeriul de război. Oficial cl. III de registratură Savu Munteanu la comanda de corp 7. Veterinar militar Eugeniu Petras la herghelia din Sepsi-St.-Giorgiu.

Un preot condamnat Tribunalul din Deva a condamnat pe preotul Iosif Stupineanu pentru că a spus școlărilor seși uniți din Bărcă-mică să nu-l mai salute ungurește, ci românește, — la închisoare de 3 luni și la o sută de coroane amendă. Atât procurorul, cât și condamnatul au anunțat recurs de nulitate.

Un nou vapor român. Consiliul de miniștri al României a autorizat direcțiunea generală a căilor ferate române să comande un vapor pentru trebuințele serviciului de navigațiune maritimă. Acoperirea cheltuelilor ce vor fi necesare pentru acest vapor se va face din fondul de asigurare al vapoarelor, în limita sumei de lei 2,061.284.

Măcelul din Șepreuș. La 7 mai n. s'a ținut în comuna românească Șepreuș din comitatul Aradului, alegere de primar, care înse s'a sfârșit foarte tragic, căci gendarmii, fără motive de ajuns, au tras focuri în partidul rămas în minoritate cu 3 voturi. Patru ênși au murit la moment și mai mulți au fost răniți. Cercetarea s'a pornit. Nedreptății și nefericitii au rugat să-i reprezinte dl avocat Mihail Velkă din Chișineu, originar din Șepreuș.

Un nou institut de bani. La Bistrița, unde mai este un institut românesc de bani „Bistrițana“, se înființează un nou institut de credit și economii, care se va numi „Coroana“. Adunarea generală constituantă se va ține la 23 mai. În fruntea noii întreprinderi stau dnii Mihail Făgărășan protopop și dr. Gavril Tripon avocat.

Poporațiunea României. După datele oficiale, România are în prezent o populațiune de 6.081.572 locuitori, ceea-ce revine 46 locuitori la un kilometru pătrat. După religione, acel număr de locuitori se împarte astfel: 5.565.437 ortodocși, 172.266 catolici și protestanți, 276.496 mosaici, 67.412 de alte religii.

A murit: Ștefan Filep de Remetea, president de tribunal în pensie, la Remetea, în Chioar, la 10 mai, în etate de 80 ani. — **Aurel Iosof,** capelan gr. or. în Bujor, la 19 aprilie n., în etate de 25 ani.

D I N L U M E.

Cele mai mari cataracte din lume. În cursul verei viitoare, linia drumului de fer de la Cap la Cairo, care se întinde deja la o distanță de 100 mile de la Bulmoajo, va ajunge la marele căderi de apă de la Victoria, la Sambesi, în mijlocul ținutului Rhodesia. Aceste căderi de apă se întind pe o distanță de o milă; apa cade de la o înălțime de aproape 130 metri și când fluviul se revarsă, forța naturală pe care o dezvoltă se evaluează la 35,000.000 cai, sau de cinci ori forța cataractei de la Niagara. Căderea apei în abisul unde se precipită, dezvoltă cinci imense coloane de abur, al căror șgomot se aude la o distanță de 10 mile.

Un prânz american. „Daily Telegraph“ primește din New-York descrierea unui străni prânz oferit de un sportsman din Chicago, Billing, milionar și președinte al clubului equestru, la 30 amici pentru inaugurarea marilor sale grajduri ce l-au costat aproape doue milioane. Prânzul s'a dat într'o sală de bal, la catul I al unui mare restaurant. Când invitații, în haine de vânătoare, cu cisme și pintenți, intrară în sală, găsiră așezați de giur împregiur 31 de cai, acoperiți cu harnașamente bogate. Oaspeții încălecând pe cai, prânziră. Cu toată orchestra și lumina electrică, caii stătură liniștiți și mâncară fân de prima calitate. Prânzul, care a costat 500 lei ta-cămul, a avut un succes foarte mare.

Sinucidere simplificată. Ziarele germane povestesc că un norvegian a inventat la Liverpool un sistem inedit de sinucidere, și care va ușura mult această lugubră operațiune. Norvegianul acesta s'a sinucis reținându-și respirația. Casul este interesant, de oare-ce până acum s'a crezut cu neputință ca cineva să-și oprească mișcarea plămânilor timp de un minut. Acum s'a demonstrat contrarul. Ușurința executării recomandă sistemul acesta s. g. d. g. sinucidere. Poate avea loc ori unde și ori în ce timp.

Duel prin procurator. Într'o vreme se făceau căsătoriile prin procurator. Suveranii mai ales aveau obiceiul acesta. Tinerul rege al Serbiei e mai practic. El se bate în duel prin procurator. Cel puțin așa spune „Journal des Débats“ de la care împrumutăm această informație de senzație. Un profesor de la universitatea din Belgrad, acuzând pe regina Draga că influențează asupra soțului său ca să modifice tabloul înaintărilor în armată, regele s'a crezut ofensat. În consecință, a dat ordin la patru ofițeri să provoace pe numitul profesor la duel. Acuma, nu se știe dacă sfidatul se va bate cu câte-șipatru sau va alege unul dintre ei. Ceea ce e sigur e, că dinastia nu e amenințată.

Călimdarul săptămânei.

Dumineca Samarinecei, ev. Ioan c. 4, gl. 4, v. 7.

Ziua sept.	Călimdarul vechi	Călimd. nou
Duminecă	4 M. Pelagia	17 Pascalie
Luni	5 M. Irina	18 Venantius
Marti	6 Dreptul Iov	19 Petr. Celestin.
Mercuri	7 M. Acachie	20 Bernardin
Joi	8 † Ap' și Ev. Ioan	21 <i>Înălț. Dnui</i>
Vineri	9 Pr. Isaia	22 Elena
Sâmbătă	10 Ap. Simon Zilot	23 Desideriu

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

VERZEICHNISS

aller 55.000 Gewinne.

Der grösste Gewinn im glücklichsten Falle

1.000.000 Kronen.

Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt:

		Kronen
Sämmtliche Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.	1	Prämie mit 600000
	1	Gew. 400000
	1	" 200000
	2	" 100000
	1	" 90000
	2	" 80000
	1	" 70000
	2	" 60000
	1	" 50000
	1	" 40000
	5	" 30000
	3	" 25000
	5	" 20000
	8	" 15000
	36	" 10000
	67	" 5000
	3	" 3000
	437	" 2000
	803	" 1000
	1528	" 500
140	" 300	
34450	" 200	
4850	" 170	
4850	" 130	
100	" 100	
4850	" 80	
3350	" 40	
55,000	Gew. u. Pr. im Betrage 14.459,000	

Noroc deosebit la

TÖRÖK.

Mulți, mulți au devenit prin noi fericiți!

Maî bine de zece milioane coroane au câștigat la noi onorații noștri mușterii.

Cea mai cu sorți loterie din întreaga lume este loteria noastră de clase priv. reg. ung., care se reîncepe în curând din nou. Din

110.000 losuri se sortează **55.000**

cu câștiguri în bani, va să zică jumătate câștigă din losurile emise, conform listei alăturate a câștigurilor.

Cu totul se sortează suma enormă de

patrusprezece milioane 459,000 coroane

în restimp de numai 5 luni. întreaga întreprindere stă sub controlul statului.

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime	(1/8) fl.	— 75	saù	coroane	1.50
" " pãtrime	(1/4) "	1.50	"	"	3.—
" " jumătate	(1/2) "	3.—	"	"	6.—
" " un întreg	(1/1) "	6.—	"	"	12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau trimiterea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

22 maiu n. a. e.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Casă de bancă

BUDAPESTA.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.

Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sînt:

- Centrala: Theresienring 46/a.
- 1. Sucursală: Waltznerring 4.
- 2. Sucursală: Museumring 11.
- 3. Sucursală: Elisabethring 54.

(4-4)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Dlul **Török & Co.,** Budapesta.

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
 Suma în coroane _____ { a se încasă prin rambursă } Rog a șterge ce
 { urmează cu mandat postal } nu convine.

Adresa precisa